

Капітула Дюни

Про книгу

Орден Всечесних Матрон одну за одною нищить планети та трощить долі їхніх мешканців. Матрони мають кількісну перевагу та привезену з Розсіяння нездоланну зброю. Землі Старої Імперії поруйновані. Недосяжною для ненависті Матрон лишається тільки Капітула — головна планета Бене Гессерит, ордену, що хоробро протистоїть Всечесним. Але так не триватиме вічно. Капітулу можуть захопити та знищити. Орден Бене Гессерит має встигнути перетворити свою планету на нову Дюну. А для цього їм знадобиться сила їхнього ворога. Принаймні однієї з них...

ФРЕНК ГЕРБЕРТ

КАПІТУЛА ДЮНИ

КСД

КАПІТУЛА ДЮНИ

FRANK HERBERT

CHAPTERHOUSE:
DUNE

A Novel

ФРЕНК ГЕРБЕРТ

КАПІТУЛА ДЮНИ

Роман

ХАРКІВ
2022! КСД

КСД

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
2022

ISBN 978-617-12-9803-3 (epub)

Жодну з частин цього видання не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі без письмового дозволу видавництва

Електронна версія зроблена за виданням:

Перекладено за виданням: Herbert F. Chapterhouse: Dune : A Novel / Frank Herbert. —
New York : Ace Books, 1987. — 448 p.

Переклад з англійської *Наталії Михаловської*

Дизайнер обкладинки *Петро Вихорь*

Герберт Ф.

Г37 Капітула Дюни : роман / Френк Герберт ; пер. з англ. Н. Михаловської. — Харків :
Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2022. — 576 с.

ISBN 978-617-12-9778-4
ISBN 978-0-441-10267-9 (англ.)

Орден Всечесних Матрон одну за одною нищить планети та трощить долі їхніх мешканців. Матрони мають кількісну перевагу та привезену з Розсіяння нездоланну зброю. Землі Старої Імперії поруйновані. Недосяжною для ненависті Матрон лишається тільки Капітула — головна планета Бене Гессерит, ордену, що хоробро протистоїть Всечесним. Але так не триватиме вічно. Капітулу можуть захопити та знищити. Орден Бене Гессерит має

встигнути перетворити свою планету на нову Дюну. А для цього їм знадобиться сила їхнього ворога. Принаймні однієї з них...

УДК 821.111(73)

© Herbert Properties LLC, 1985

© Depositphotos.com / grandfailure, обкладинка, 2022

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2022

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад і художнє оформлення, 2022

***

Ті, хто хотів би повторити минуле, мусять взяти під контроль викладання історії.

Кодекс Бене Гессерит

Коли дитя-гхола з'явилося на світ із першого аксолотлевого контейнера Бене Гессерит, Мати Настоятелька Дарві Одраде влаштувала тихе святкування у своїй приватній їдальні на вершині Централі. Ледь світало, і дві інші учасниці її Ради — Тамелейн і Беллонда — дратувалися через це запрошення, хоча Одраде розпорядилася, щоб сніданок готувала її особиста куховарка.

— Не кожна жінка може керувати народженням її ж батька, — жартома зауважила Одраде, коли інші скаржилися, що у них надто багато роботи, аби гаяти час «на всякі нісенітниці».

Лише стара Тамелейн лукаво усміхнулася.

Заплиле жиром обличчя Беллонди лишалося беземоційним, а для неї такий вираз був відповідником сердитої гримаси.

«Чи можливо, — міркувала Одраде, — що Белл не позбулася неприхильності до відносної розкоші, яка оточувала Матір Настоятельку?» Помешкання Одраде вирізнялося, відповідаючи її верховенству, однак іще більше вищість над Сестрами відображали її обов'язки. Маленька їдальня дозволяла їй радитися з помічницями під час трапези.

Беллонда озирнулася навкруги, вочевидь, прагнучи забратися геть.

Стільки зусиль докладено, щоб пробитися крізь оболонку її холодного відсторонення, — і все марно.

— Дивно було тримати це дитя в руках і думати: *«Це мій батько»*, — сказала Одраде.

— Я почула тебе і за першим разом, — майже баритон Беллонди пролунав із її черева, наче кожне слово викликало в неї якусь нестравність.

А все ж вона зрозуміла гіркуватий жарт Одраде. Старий башар Майлс Теґ справді був батьком Матері Настоятельки. І Одраде сама збрала клітини (нашкребла нігтями), щоб виростити нового гхолу. Це було частиною довгострокового «можливого плану» на випадок, якщо їм удасться скопіювати тлейлаксанські контейнери. Проте Беллонда

радше би воліла, щоб її викинули з Бене Гессерит, аніж погодилася би з коментарями Одраде про життєзабезпечення Сестринства.

— Як на мене, то для нашого часу це легковажність, — промовила Беллонда. — Ці шалениці полюють на нас, щоб знищити, а тобі хочеться святкувати!

Одраде довелося докласти зусиль, аби зберегти лагідний тон.

— Якщо Всечесні Матрони знайдуть нас раніше, ніж ми будемо до цього готові, то, можливо, це станеться тому, що ми не зуміли втримати нашу моральність на належному рівні.

Беллонда мовчки зазирнула в очі Одраде. Кинула поглядом звинувачення: *«Ці страшні жінки вже знищили шістнадцять наших планет!»*

Одраде знала, що неправильно вважати ці планети власністю Бене Гессерит. Не надто міцна конфедерація планетарних урядів, утворена після Голодних Часів і Розсіяння, значно залежала від Сестринства в питаннях життєво необхідних служб і надійного зв'язку, але збереглися давні фракції — ДАПТ, Космічна Гільдія, тлейлаксу, реліктові залишки священства Розділеного Бога, навіть ауксилії¹ Рибомовок і розкольницькі угруповання. Розділений Бог залишив людству у спадок розділену Імперію, усі фракції якої зненацька втратили певність існування через шалені атаки Всечесних Матрон із Розсіяння. Бене Гессерит, що зберегли більшість своїх старих форм, природно стали першочерговою мішенню.

Думки Беллонди ніколи далеко не відхилялися від загрози з боку Всечесних Матрон. Це була слабкість, яку розпізнала Одраде. Інколи Одраде вагалася, чи не слід їй прибрати Беллонду, замінивши кимось іншим, але в ці дні навіть у Бене Гессерит постали різні фракції. Годі було заперечити, що Белл — першокласна організаторка. Архіви ніколи не працювали так ефективно, як під її керівництвом.

Беллонда, як вона це часто робила, навіть без слів змусила Матір Настоятельку зосередити увагу на мисливицях, що переслідували їх з такою дикою затятістю. Це скаламутило настрої тихого успіху, на який Одраде сподівалася цього ранку.

Вона змусила себе зосередитися на думках про нового гхолу. *Ter!* Якби вдалося повернути його первісну пам'ять, Бене Гессерит знову мали б стратега, найкращого з усіх, які будь-коли служили Сестринству.

Ментат башар! Військовий геній, доблесть якого вже стала легендарною в Старій Імперії.

Та чи зможе навіть Теґ протистояти жінкам, які повернулися з Розсіяння?

«На всіх богів, Всечесні Матрони не сміють нас знайти! Ще ні!»

Теґ приховував у собі надто багато тривожних загадок і можливостей. Період перед його смертю під час знищення Дюни огортала таємниця. Те, що він зробив на Гамму, розпалює нестримну лютість Всечесних Матрон. Його самогубна поведінка на Дюні не могла бути достатньою причиною цієї скаженої відплати. Кружляли чутки — неповні й обірвані — про його дні на Гамму перед знищенням Дюни. Він міг рухатися так швидко, що людське око не помічало цього! Чи справді він міг? Черговий вияв некерованих можливостей, закладених в Атрідівських генах? Мутація? Чи лише ще одна легенда про Теґа? Сестринство мусило якомога швидше з'ясувати це.

Аколітка принесла сніданок на трьох. Сестри їли поквапом, наче зобов'язані були відбути цю перерву без зволікань, бо втрата часу була небезпечною.

Навіть zostавшись сама, Одраде не могла позбутися шоку, викликаного невисловленими страхами Беллонди.

«І моїми».

Одраде підвелася й підійшла до широкого вікна, звідки над нижчими дахами відкривався вид на частину кільця садів і пасовищ довкола Централі. Пізня весна, вже зав'язалися й почали дозрівати плоди.

«Відродження. Сьогодні народився новий Теґ!» Цю думку не супроводжувало почуття піднесення. Зазвичай цей краєвид відновлював її сили, та не сьогодні.

«Які мої реальні сили? Які мої факти?»

Мати Настоятелька мала в розпорядженні величезні ресурси: глибоку вірність тих, хто їй служив, збройні сили під командою башара, вишколеного Теґом (зараз він зі значною частиною військ перебував далеко, охороняючи шкільну планету Лампадас), ремісники та техніки, шпигуни й агенти у всій Старій Імперії, незліченні працівники, які вбачали у Сестринстві захист від Всечесних Матрон, і всі Превелебні Матері з Іншими Пам'яттями, що сягали світанку життя.

Одраде без фальшивої пики знала, що сама вона є вершинним втіленням найвищих сил Превелебних Матерів. Якщо особисті

спогади не могли забезпечити її необхідною інформацією, мала довкола себе інших, спроможних заповнити прогалини. Як і машинні сховища даних, хоча вона зізнавалася в природженій недовірі до них. Одраде відчула спокусу покопатися в цих інших життях, що зберігалися як друга її пам'ять, — у цих глибинних шарах свідомості. Може, зуміла б знайти в досвіді Інших блискучий вихід зі скрутного становища. Це небезпечно! Можна загубитися на години, захопившись множинністю людських різновидів. Краще залишити Інші Пам'яті там, де вони й лежать, урівноваженими, готовими до виклику чи втручання за необхідності. Притомна свідомість — ось опора й надійний зв'язок з її індивідуальністю.

Допомогла дивна метафора ментата Дункана Айдаго:

«Самосвідомість — це постати перед дзеркалами, що проходять крізь Всесвіт, збираючи по дорозі нові образи і до нескінченності відображаючи самі себе. Нескінченність, що розглядається як скінченність, — це аналогія свідомості, яка приховує в собі відчутні уламки нескінченності».

Вона ніколи не чула слів, більш близьких до її безсловесного усвідомлення. Айдаго називав це «спеціалізованою складністю». «Ми збираємо, єднаємо та відображаємо наші системи ладу».

Це й справді був підхід Бене Гессерит — люди розроблені еволюцією так, щоб творити лад.

«І як це допоможе нам у змаганні з цими ворожими ладу жінками, що полюють на нас? Якою гілкою еволюції вони є? Чи еволюція — це просто інше ім'я Бога?»

Її Сестри глузували б із таких «марних спекуляцій».

А все-таки відповіді можуть знайтися в Іншій Пам'яті.

«Ах, як спокусливо!»

Як відчайдушно прагнула вона спроектувати себе, обложену звідусіль, у минулі особистості та відчути, як це — жити в ті часи. Від безпосередньої небезпеки спокуси її пройняло морозом. Вона відчувала, що Інші Пам'яті юрмляться на краю свідомості. *«Це було так!» «Ні! Швидше так!»* Якими загребуцями вони були. Слід було перебирати та відбирати їх, обережно оживляючи минуле. Хіба ж не в цьому мета свідомості, сама суть бути живим?

«Вибери з минулого та порівняй із сучасністю. Вивчи наслідки».

Таким був погляд Бене Гессерит на історію, древні слова Сантаяни² лунали в злагоді з їхнім життям: *«Хто не пам'ятає минулого, той приречений повторювати його».*

Будівлі самої Централі, наймогутнішої з усіх установ Бене Гессерит, відображали цю максиму всюди, куди сягав погляд Одраде.

Функціональність була головною концепцією. Довкола будь-якого робочого центру Бене Гессерит було дуже мало нефункціонального, залишеного з ностальгії. Сестринство не потребувало археологів. Превелебні Матері самі були втіленням історії.

Повільно (куди повільніше, ніж зазвичай) краєвид із високого вікна чинив свій заспокійливий ефект. Те, що бачили її очі, було ладом Бене Гессерит.

Та Всечесні Матрони вже наступної миті можуть покласти край цьому ладові. Теперішня ситуація Сестринства була куди гіршою за те, що вони витерпіли під правлінням Тирана. Серед рішень, які вона мусила прийняти, було багато їй ненависних. Робоча кімната Одраде стала менш приємною через дії, які вона там чинила.

«Списати з рахунку нашу Твердиню Бене Гессерит на Пальмі?»

Така пропозиція містилася в ранковому звіті Беллонди, що чекав на робочому столі. Одраде додала до нього нотатку з підтвердженням: *«Так».*

«Списати її, бо напад Всечесних Матрон неминучий, а ми не можемо ні захистити, ні евакуювати їх».

Тільки одинадцять сотень Превелебних Матерів і Фатум знають, скількох аколіток, постуланток та інших спіткає смерть чи щось гірше за смерть через одне це слово. Уже не згадуючи про «звичайних істот», які жили в тіні Бене Гессерит.

Напруженість таких рішень викликала в Одраде новий різновид втоми. Була це втома душі? Існувало щось таке, як душа? Вона відчула глибоку виснаженість, непідвладну свідомому вивченню. Втоплена, втоплена, втоплена.

Навіть Беллонда виявляла напруженість, а для Белл насилля було святом. Лише Тамелейн височіла над цим, але її постава не ввела Одраде в оману. Там вступила у вік вищого споглядання, цей стан очікує всіх Сестер, якщо вони до нього доживуть. Усе втрачає значення, крім споглядання і судження. Здебільшого ці судження зоставалися безсловесними, тільки легка гримаса пробігала по

зморшкуватому обличчю. Останніми днями Тамелейн промовила лише кілька слів, а її коментарі були такими уривчастими, що ледь не нісенітними.

— Купіть більше не-кораблів.

— Зв'яжіться з Шіаною.

— Перегляньте записи Айдаго.

— Спитайте Мурбеллу.

Час від часу єдиним звуком, який вона видавала, було «гм». Наче слова могли її виказати.

А назовні постійно нищпорили мисливиці. Прочісували простір, шукаючи кожної вказівки на розміщення Капітули.

У своїх найпотаємніших думках Одраде бачила не-кораблі Всечесних Матрон як корсарів на нескінченних міжзоряних морях. Вони не здійснювали чорного прапора з черепом і перехрещеними кістками, та однаково цей прапор там був. Не було в них нічого романтичного. *Вбивай і плюндруй! Громадь багатство з крові інших! Черпай цю енергію і будуй свої вбивчі не-кораблі на закривавлених шляхах.*

І не бачили, що, тримаючись цього курсу, самі потонуть у крові.

У тому людському Розсіянні, де постали Всечесні Матрони, люди мусили бути шаленцями, мусили проживати свої життя з єдиною ідеєю-фікс: «Взяти їх!»

Всесвіт, у якому могли вільно кружляти такі ідеї, був небезпечним. Добрі цивілізації дбали, щоб подібні думки не набирали сил, а навіть не мали шансів народитися. Коли ж такі думки з'являлися, з причини чи випадково, слід було швидко звернути їх на інші шляхи, бо вони мали тенденцію притягати до себе маси.

Одраде дивувалася, що Всечесні Матрони не помічали цього, чи, помітивши, ігнорували.

— Наскрізь істеричні, — так казала про них Тамелейн.

— Ксенофобки, — не погоджувалася Беллонда. Завжди поправляла, наче контроль над Архівами дозволяв їй краще орієнтуватися в дійсності.

Одраде думала, що вони обидві мають рацію. Всечесні Матрони поводитися істерично. Усі чужаки були ворогами. Єдиними, кому вони начебто довіряли, були чоловіки, поневолені ними сексуально, та й то певною мірою. Як запевняла Мурбелла (єдина наша полонена

Всечесна Матрона), їх постійно перевіряли, щоб впевнитися, що влада над ними тривка.

«Інколи вони з чистого роздратування можуть когось ліквідувати, просто заради прикладу для інших». Мурбелліні слова викликали питання — *чи не роблять вони таким прикладом нас? «Дивіться! От що діється з тими, хто сміє нам протистояти!»*

«Ви їх збурили. Збурені один раз, вони не заспокояться, доки вас не знищать».

Взяти чужаків!

Односпрямовані. «*І в цьому їхня слабкість, якщо ми добре розіграємо її*», — подумала Одраде.

Ксенофобія, доведена до межі абсурду?

Цілком можливо.

Одраде вдарила кулаком об стіл, розуміючи, що цей вчинок зауважать і відмітять Сестри, які постійно стежать за поведінкою Матері Настоятельки. Тоді заговорила вголос, звертаючись до всюдисущих комунікаторів і Сестер, що, як сторожові пси, дивилися крізь них:

— Не будемо сидіти й чекати в захищених анклавах! Ми стали товстими, як Беллонда (і хай собі лютує), думаючи, що створили недоторканне суспільство та непорушні структури.

Одраде пробіглася поглядом по знайомій кімнаті.

— Це приміщення — одна з наших слабкостей!

Вона зайняла своє місце за робочим столом, роздумуючи (саме ця тема з усіх можливих!) про архітектуру та планування поселень. Що ж, це було правом Матері Настоятельки!

Поселення Сестринства рідко виникали випадковим чином. Навіть коли Бене Гессерит займали вже наявні споруди (як це було зі старою Харконненівською Твердинею на Гамму), то планували їх перебудувати. Бажані були пневмотруби, що пересилали пакунки та повідомлення. Світлолінії та променеві проєктори для передачі шифрів. Бене Гессерит вважали себе майстрами у всьому, що стосувалося безпеки зв'язку. Кур'єри — аколітки і Превелебні Матері (радше самознищатся, ніж зрадять своїх очільниць) — доставляли найважливіші послання.

Одраде могла все це бачити й уявляти, за вікном і поза цією планетою, — свою мережу, чудово організовану та керовану. Кожна бене-гессеритка була продовженням інших. Там, де йшлося про виживання

Сестринства, існував недоторканий стрижень вірності. Траплялися відступниці, інколи це були вельми ефектні випадки (як леді Джессіка, бабка Тирана), але їхнє відступництво не доходило до цієї межі.

Більшість відхилень була тимчасовою.

І все це було усталеною схемою Бене Гессерит. Отже, слабкістю.

Одраде зізнавалася, що в глибині душі погоджується зі страхами Беллонди. *«Та будь я проклята, якщо дозволю цьому пригнітити всю радість життя! Так ми піддалися б достеменно тому, чого прагнуть ці скажені Всечесні Матрони».*

— Ці мисливиці жадають нашої сили, — промовила Одраде, дивлячись на комутатори під стелею. *Як древні дикуни, що з'їдали серця ворогів. Що ж... дамо їм деяку їжу! Не зрозуміють, що неспроможні її перетравити, аж доки не стане запізно!*

Окрім вступних уроків, призначених для аколіток і постуланток, Сестринство рідко вдавалося до повчальних висловів, але Одраде мала такий, свій власний. *«Хтось мусить зорати поле».* Сама собі всміхнулася, коли, добре освіжившись, схилилася над працею. Ця кімната, це Сестринство — ось її поле. Слід було виполоти бур'ян, посіяти насіння. *«І удобрювання. Не забувай про удобрювання».*

¹ Ауксилії — у Давньому Римі допоміжні війська з мешканців імперії, що не були її громадянами. (Тут і далі прим. перекл.)

² Джордж Сантаяна (1863—1952) — американський філософ і письменник.

***

Коли я постав, щоб вести людство Золотим Шляхом, то пообіцяв урок, який воно затямить до нутра кісток. Я знаю глибинну схему, яку люди заперечують на словах, хоча їхні вчинки її підтверджують. Кажуть, що шукають безпеки та спокою, умов, які називають миром. Навіть кажучи це, вони вже сіють зерно сум'яття та насилля.

Лето II, Бог-Імператор

«Тож вона називає мене Павучою Королевою!»

Велика Всечесна Матрона відкинулася на спинку важкого крісла, поставленого на високому помості. Її зів'ялі груди здригалися від тихого сміху. *«Знає, що станеться, коли я піймаю її у свою павутину! Висмокчу досуха — ось що зроблю».*

Маленька жіночка з невиразним обличчям і мускулами, що нервово корчилися, глянула вниз, на залиту світлом підлогу приймального покою, викладену жовтою плиткою. Там, розтягнена, у шигаструнних путах, лежала Превелебна Мати Бене Гессерит. Полонянка не намагалася вирватися. Шигаструна чудово годиться для такої мети. *Відітне їй руку, якщо вона спробує!*

Покій, у якому сиділа Велика Всечесна Матрона, пасував їй як з огляду на свій розмір, так і зважаючи на факт, що його відібрали в інших. Мав триста квадратних метрів площі, був спроектований для зібрань Навігаторів Гільдії тут, на Перехресті, кожен Навігатор у величезному контейнері. Бранка на цій жовтій підлозі була мов пилінка в безмірі.

«Ця здихля надто раділа, сповіщаючи, як назвала мене їхня так звана Настоятельница!»

«Та однаково це приємний ранок, — подумала Велика Всечесна Матрона. — За винятком того, що проти цих відьом безсилі тортури і ментальні зонди. Як катувати ту, що кожної миті може вибрати смерть? І вони це робили! Мають також способи придушити біль. Ці примітивні істоти дуже хитрі».

А ще вона напхана шером! Тіло, повне цього клятого трійла, непідвладне зондуванню. Розпадається, перш ніж вдасться дослідити його як слід.

Велика Всечесна Матрона дала знак помічниці. Та штовхнула ногою розпростерту Превелебну Матір, а на черговий знак дещо послабила пута шигаструн, давши полонянці змогу мінімально рухатися.

— Як тебе звати, дитино? — спитала Велика Всечесна Матрона. Її голос хрипів від віку та вдаваної добродушності.

— Мене звать Сабанда. — Чистий молодий голос, досі не змінений болем зондування.

— Хотіла б ти побачити, як ми ловимо слабкого самця і поневолюємо його? — спитала Велика Всечесна Матрона.

Сабанда знала правильну відповідь на це. Її попереджали.

— Я радше помру.

Промовила це спокійно, вдивляючись у древнє обличчя кольору висушеного кореня, надто довго залишеного на сонці. В очах тієї карги мерехтіли дивні оранжеві плямки. Проктори казали їй, що це ознака гніву.

Вільна червоно-золота одіж з вишитими зображеннями чорних драконів та червоне трико під нею лише підкреслювали миршаву постать, яку облягали.

Велика Всечесна Матрона не змінила виразу обличчя, хоч подумки кинула цим відьмам чергове прокляття. *Бодай би їх!*

— Чим ти займалася на тій брудній планетці, де ми схопили тебе?

— Я була вчителькою юних.

— Боюся, ми не залишили в живих нікого з твоїх юних.

«Чого вона зараз усміхається? Щоб мене образити! Ось чого!»

— Ти навчала своїх юних поклонятися тій відьмі, Шіані? — спитала Велика Всечесна Матрона.

— Чого б я вчила їх поклонятися Сестрі? Шіані це не сподобалося б.

— Не сподобалося... Хочеш сказати, що вона повернулася до життя і ти її знаєш?

— Невже ми можемо знати тільки живих?

Який чистий і безстрашний голос тієї молоді відьми. Їхній самоконтроль вражає, та навіть це їх не порятує. А все ж дивно, який стійкий цей культ Шіані. Звичайно, слід його викоренити, знищити, як нищено самих відьом.

Велика Всечесна Матрона здійняла мізинець правої руки. Помічниця, що чекала наказу, підійшла до бранки з ін'єктором. Може, цей новий наркотик розв'яже відьмі язик, а може, й ні. Байдуже.

Сабанда скривилася, коли ін'єктор торкнувся її шиї. За кілька секунд була вже мертвою. Слуги забрали тіло геть. Його кинуть на поживу полоненим Футарам. Не те щоб від Футарів була якась особлива користь. Вони не розмножувалися в неволі, не виконували найпростіших команд. Похмуро чекали.

«Де Вожаті?» — могли вони спитати. Або ж з їхніх людиноподібних губ злітали інші, ні на що не придатні слова. А все-таки Футари давали певне задоволення. Як показав полон, були також вразливими. Подібно до тих примітивних відьом. *«Ми знайдемо відьомську криївку. Це лише питання часу».*

***

Особа, що бере ординарне й банальне та осяває його новим світлом, може жахати. Ми не хочемо змінювати своїх ідей. Такі вимоги здаються нам небезпечними. «Я вже знаю все важливе!» — кажемо ми. Тоді з'являється Змінювач і викидає геть наші старі ідеї.

Дзен-суфійський Майстер

Майлс Тег любив гратися в садах довкола Централі. Одраде вперше взяла його туди, щойно він навчився ходити. Один із його найранніших виразних спогадів такий: йому два роки і він вже знає, що є гголою, хоча не цілком розуміє значення цього слова.

— Ти особлива дитина, — казала Одраде. — Ми зробили тебе з клітин, забраних у дуже старого чоловіка.

Хоча він був розвинутим понад свій вік, а її слова звучали дещо тривожно, йому цікавіше було бігати по високій літній траві між деревами.

Пізніше до цього першого садового дня додалися інші, а заодно зібралися враження про Одраде та решту тих, хто його навчав. Він досить рано зрозумів, що Одраде тішиться цими прогулянками так само, як і він.

— Весна — моя улюблена пора року, — сказав він одного пополудня четвертого року свого життя.

— І моя теж.

Коли йому було сім і почав проявлятися його блискучий розум, поєднаний із голографічною пам'яттю, через який Сестринство наклало на нього такі складні обов'язки в попередньому втіленні, він зненацька побачив сади як місце, що торкалося чогось, глибоко схованого в ньому.

Так він уперше по-справжньому усвідомив, що в його пам'яті було щось таке, чого він не міг прикликати. Глибоко занепокоєний, звернувся до Одраде, що стояла у променях пообіднього сонця, і сказав:

— Є речі, яких я не можу згадати!

— Одного дня згадаєш, — промовила вона.

Він не бачив її обличчя на тлі яскравого світла, а її слова долинали з великого затіненого місця, прихованого всередині нього так само, як і Одраде.

Того ж року він почав вивчати життя башара Майлса Теґа, клітини якого розпочали нове життя. Одраде дещо пояснила йому, показуючи нігті.

— Я зішкребла трохи клітин зі шкіри його шиї. Вони містили все необхідне, щоб дати тобі життя.

У той рік сади розквітали швидше, ніж досі, плоди були більшими і тяжчими, а бджоли — майже шаленими.

— Це через наростання пустелі на півдні, — сказала Одраде. Тримала його за руку, коли вони йшли крізь росяно-свіжий ранок під розбуялими яблунями.

Теґ зиркнув на південь, між деревами, і на мить завмер, заворожений сонячним промінням, що плямами падало на листя. Він уже вивчав пустелю. Здалося, наче він чує її тягар над цим місцем.

— Дерева відчують, що наближається їхній кінець, — промовила Одраде. — Коли життю загрожує небезпека, воно інтенсивніше розмножується.

— Повітря дуже сухе, — сказав він. — Це мусить бути пустеля.

— Помічаєш, що частина листя побуріла і скрутилася по краях? Цього року нам доведеться вдатися до інтенсивного зрошення.

Йому подобалося, що вона рідко розмовляла з ним зверхньо.

Переважно говорила як з рівним. Він побачив скручене коричневе листя. Це зробила пустеля.

Заглибившись у сад, вони якийсь час мовчки слухали птахів і комах.

Бджоли, що трудилися над конюшиною на сусідньому пасовищі, прилетіли на розвідку, але його було позначено феромонами, як і всіх, хто вільно ходив по Капітулі. Із дзижчанням проминули його, відчули позначку і знову зайнялися квітами.

Яблука. Одраде вказала на захід. *Персики.* Він переводив погляд туди, де вона показувала. І так, на схід від них, за пасовищем, росли вишні. Теґ побачив ребристі виступи живиці на їхніх гілках.

Вона сказала, що насіння та молоді саджанці привезли на перших не-кораблях десь півтора тисячоліття тому і посадили з любовною турботою.

Тег увив руки, що греблися в ґрунті, делікатно поплескуючи землю довкола молодих саджанців, дбайливе зрошення, огороджування диких пасовищ навкруги перших плантацій та будівель Капітули, щоб втримати худобу всередині.

У той час він почав уже вивчати гігантського піщаного черва, якого Сестринство доставило сюди з Ракіса. Смерть цього черва породила створінь, званих піщаною фореллю. А завдяки піщаній форелі збільшувалася пустеля. Деякі з цих історій стосувалися його попереднього втілення — чоловіка, званого башаром. Великий воїн, який загинув, коли страшні жінки, що звалися Всечесними Матронами, знищили Ракіс.

Тег виявив, що така наука водночас і захоплює, і тривожить. Відчував у собі прогалини, місця, де мали б бути спогади. Ці прогалини кликали його уві сні. А час від часу, коли він поринав у задуму, перед ним з'являлися обличчя. Майже чув їхні слова. Траплялося, що знав назви речей, перш ніж хтось говорив про них. Особливо назви зброї.

У його свідомості поставали знаменні речі. Уся ця планета має перетворитися на пустелю, а зміна почалася, бо Всечесні Матрони хочуть убити тих Бене Гессерит, які його виховують.

Превелебні Матері, що керували його життям, часто викликали острах. Його лякали чорна одежа, суворість, сині на синьому очі, цілковито позбавлені білків. Вони казали, що це зробили прянощі.

Тільки Одраде ставилася, як йому здавалося, зі щирим почуттям, а Одраде була дуже важливою особою. Усі називали її Матір'ю Настоятелькою. Вона наказала йому теж називати її так, окрім випадків, коли вони тільки вдвох були в садах. Тоді він міг називати її Матір'ю.

Якось на дев'ятому році його життя — під час ранкової прогулянки перед збором врожаю — відразу ж за третім пагорбом у яблуневих садах на північ від Централі вони ввійшли у плитке заглиблення, вільне від дерев і рясно поросле різним зіллям. Одраде поклала руку йому на плече і притримала так, щоб вони могли помилуватися чорними кам'яними сходинками на стежці, що звивалася між густою зеленню і маленькими квітами. Одраде була в дивному настрої. Тег відчув це у її голосі.

— Власність — цікаве питання, — промовила вона. — Належить ця планета нам чи ми належимо їй?

— Мені подобається, як тут пахне, — сказав він.

Вона відпустила його і легенько підштовхнула поперед себе.

— Тут посаджені рослини для носа. Пахучі трави. Розглянь їх уважно й потім пошукай у бібліотеці. О, наступай на них! — додала, коли він почав обходити рослини.

Він твердо наступив правою ногою на зелені вусики і вдихнув гострий запах.

— Їх створено, щоб по них ходили, тоді вони віддають свій аромат, — сказала Одраде. — Проктори вже навчили тебе, як впоратися з ностальгією. А чи сказали, що часто саме запахи викликають ностальгію?

— Так, Мати. — Він обернувся і глянув на рослину, на яку щойно наступив. — Це розмарин.

— Звідки ти знаєш? — Спитала дуже пильно.

Він знизав плечима.

— Просто знаю.

— Це може бути первісна пам'ять. — У її голосі лунало задоволення. Коли вони продовжили прогулянку ароматною долиною, голос Одраде знову став замисленим.

— Кожна планета має власний характер, на якому ми намагаємося нарисувати взірці Старої Землі. Інколи це лише легенький начерк, але тут нам удалося.

Вона опустила навколішки й зірвала стеблину якоїсь кислотно-зеленої рослини. Розім'явши її пальцями, приклала до його носа.

— Шавлія.

Рослина і справді так звалася, але він не міг сказати, звідки це знав.

— Я відчував її в їжі. Це щось на кшталт меланжу?

— Вона покращує смак, але не змінює свідомості. — Одраде підвелася. Глянула на нього з повної висоти свого зросту. — Закарбуй в пам'яті це місце, Майлсе. Світи наших предків зникли, але тут ми здобули частину наших джерел.

Він відчував, що вона вчить його чогось важливого. Спитав:

— Чому ти міркувала, чи є ця планета нашою власністю?

— Моє Сестринство вірить, що ми управителі землі. Знаєш щось про управителів?

— Як Ройтіро, батько мого приятеля Йоргі. Йоргі казав, що його найстарша сестра стане колись управителькою їхньої плантації.

— Правильно. На деяких планетах ми живемо довше, ніж інші люди, яких знаємо, але ми лише управителі.

— Якщо ви не власники Капітули, то хто тоді?

— Можливо, ніхто. Ось що я питаю: який знак наклали ми одне на одного, моє Сестринство і ця планета?

Він глянув на її обличчя, тоді на свої долоні. Що, як Капітула саме зараз наклала на нього свій знак?

— Більшість знаків сховано у нас всередині. — Вона взяла його за руку. — Ходімо.

Вони покинули ароматну долину й піднялися вгору, до володіння Ройтіро. Дорогою Одраде продовжила розмову.

— Сестринство рідко створює ботанічні сади, — сказала вона. — Сади мусять вдовольняти значно більше потреб, ніж тішити очі та ніс.

— Давати їжу?

— Так, насамперед підтримувати наше життя. Сади дають їжу. У тій долині позаду ростуть трави для нашої кухні.

Він відчув, як її слова вливаються в нього, заповнюючи прогалини.

Усвідомлював планування на століття вперед: дерева прийдуть на зміну будівельним балкам й утримуватимуть водойми, рослини захищатимуть береги озер і річок від викришування, охоронятимуть верхній шар ґрунту від дощу та вітру, утримуватимуть морське узбережжя, працюватимуть навіть у воді, даючи змогу розмножуватися риbam. Бене Гессерит думали також про дерева, що давали притулок і затінок, навіть про дерева, що кидали на травники цікаві тіні.

— Дерева та інші рослини для всіх наших симбіотичних взаємозв'язків, — промовила вона.

— Симбіотичних? — Це було нове слово.

Одраде пояснила йому на прикладі того, з чим, як вона знала, він уже стикався, збираючи разом з іншими гриби.

— Гриби ростимуть лише в товаристві дружніх коренів. Кожен гриб має симбіотичний зв'язок з певною рослиною. Усе, що росте, бере потрібне йому від іншого.

Вона вела далі, а Тег, занудьгувавши від лекції, вдарив ногою трав'янисту купину. Та побачив, як вона глянула на нього, — так, що це викликало неспокій. Він зробив щось недобре. Чому на одні рослини можна наступати, а на інші ні?

— Майлсе! Трава не дає вітру здувати верхній шар ґрунту і переносити його куди не слід. Наприклад, на дно річок.

Він знав цей тон. Докірливий. Вдивлявся у траву, яку скривдив.

— Ці трави годують нашу худобу. Частина з них має насіння, яке ми споживаємо з хлібом та іншою їжею. Деякі різновиди очерету є вітрозахисними.

Він знав *це!* Щоб змусити її змінити тему, він по складах промовив:

— Відрозахисними?

Одраде не усміхнулася, а він зрозумів, що помилився, вважаючи, наче може її ошукати. Припинивши такі спроби, слухав далі її урок.

Сказала, що коли сюди прийде пустеля, виноград, корені якого сягають глибини у кількасот метрів, імовірно загине останнім. Сади помруть першими.

— Чому вони мусять померти?

— Щоб звільнити місце більш важливому життю.

— Піщаним червам і меланжу.

Знав, що її втішило його знання про зв'язок між піщаними червами і прянощами, необхідними для існування Бене Гессерит. Не мав певності, у чому полягає ця необхідність, та уявляв собі коло: *від піщаних червів до піщаної форелі, тоді до меланжу і знову до червів.* А Бене Гессерит забиратимуть з цього кола те, що їм необхідно.

Він досі був утомлений всією цією наукою, тож спитав:

— Якщо всі ці рослини і так помруть, навіщо мені йти до бібліотеки і вчити їхні назви?

— Бо ти людина, а люди мають глибоке прагнення класифікувати, ліпити всьому мітки.

— Чому ми мусимо давати назви речам?

— Бо так ми претендуємо на те, що називаємо. Приймаємо його у власність, хоча наші претензії можуть вводити в оману і бути небезпечними.

Так Одраде знову повернулася до власності.

— Моя вулиця, моє озеро, моя планета, — сказала вона. — Назавжди з моєю міткою. Мітка, надана місцю чи речі, може не втриматися до кінця твого життя. Або ж утриматися лише з чемності завойовника... або як звук, який слід запам'ятати зі страхом.

— Дюна, — сказав він.

— Ти швидко здогадався!

— Всечесні Матрони спалили Дюну.

— Зроблять так само з нами, якщо нас знайдуть.

— Ні, якщо я буду вашим башаром! — Слова вирвалися в нього без роздумів, але, промовивши їх, він відчув, що вони можуть містити частину правди. Бібліотечні звіти розповідали, що поява башара на полі бою змушувала ворогів тремтіти.

Наче вгадавши, про що він думає, Одраде промовила:

— Башар Теґ також славився як творець ситуацій, коли зникала потреба в битві.

— Але він бився з вашими ворогами.

— Не забувай про Дюну, Майлсе. Там він помер.

— Я знаю.

— Проктори вже розповідали тобі про Каладан?

— Так. У моїй історії він зветься Даном.

— Мітки, Майлсе. Імена — це цікаві пам'ятки, але більшість людей не відчуває інших зв'язків. Нудна історія, еге ж? Імена — зручні вказівки, придатні здебільшого для тих, хто одного з тобою роду.

— А ми з тобою з одного роду? — Це питання давно вже його мучило, та досі він не озвучував його.

— Ми з тобою Атріди, ти і я. Пам'ятай про це, коли повернешся до вивчення Каладана.

Вони крізь сади і пасовище повернулися на пагорб, звідки відкривався обрамлений вид на Централь. Теґ новими очима побачив адміністративний комплекс і бар'єрні насадження довкола нього. Він зберігав це почуття, коли вони спускалися огороженою доріжкою до вхідної арки на Першій вулиці.

— Жива коштовність, — назвала Одраде Централь.

Коли вони проходили під аркою, він глянув на випалену на ній назву вулиці. Ґалах, плавні лінії елегантного шрифту, декоративність у стилі Бене Ґессерит. Усі вулиці та будинки позначено мітками таким самим курсивом.

Оббігаючи поглядом Централь, танець водограю на площі перед ними, зграбні деталі, він відчув глибину людського досвіду. Бене Ґессерит зробили так, що це місце додавало сил. Він не до кінця розумів, як це відбувається. Речі, засвоєні на уроках і під час екскурсій до садів, речі прості та складні набрали нових значень. Це була неявна реакція ментата, але він цього не знав. Відчував лише, що його безпомильна

пам'ять змінила деякі зв'язки та реорганізувала їх. Зненацька він зупинився і озирнувся туди, звідки вони прийшли, — на сад, що виднівся в арці над критою вулицею. Усе це було взаємопов'язано. Каналізація Централі виробляла метан і добрива. (Він відвідав виробництво з Прокторкою.) Метан рухав помпи і приводив у дію частину рефрижераторів.

— На що ти задивився, Майлсе?

Він не знав, що відповісти. Проте згадав осінній пополудень, коли Одраде взяла його у політ над Централлю на 'топтері, щоб розповісти про ці взаємозв'язки й дати змогу «глянути зверху». Тоді це були тільки слова, а тепер ці слова набрали значень.

— Так близько до закритого екологічного циклу, наскільки ми могли створити, — сказала Одраде у 'топтері. — Орбітальні супутники контролю погоди моніторять це і керують поточними лініями.

— Чого ти стоїш там і дивишся на сад, Майлсе? — Її голос набув наказового тону, від якого він не міг захиститися.

— В орнітоптері ти казала, що це гарно, але небезпечно.

Вони лише раз літали в орнітоптері разом. Одраде відразу зрозуміла, про що він. *«Екологічний цикл»*.

Він обернувся і глянув на неї, чекаючи.

— Замкнутість, — промовила вона. — Як же спокусливо зводити високі стіни і не допускати змін. Зігнати у власному самовдоволеному комфорті.

Її слова наповнили неспокоєм. Йому здавалося, що він чув їх уже раніше... в якомусь іншому місці, з іншою жінкою, яка тримала його за руку.

— Будь-які огорожі — це родючий ґрунт для ненависті до чужаків, — сказала вона. — А такий урожай буде гірким.

Не достеменно ті самі слова, але той самий урок.

Він повільно йшов поруч із Одраде, його долоня спітніла в її руці.

— Чому ти такий мовчазний, Майлсе?

— Ви рільники, — відповів він. — Ось те, чим насправді займаються Бене Гессерит.

Вона відразу збагнула, що сталося: без його відома проявився ментатський вишкіл. Краще в це не заглиблюватися.

— Майлсе, ми дбаємо про все, що росте. Те, що ти це помітив, свідчить про твою кмітливість.

Коли вони розлучилися, вона повернулася до своєї вежі, а він — до свого помешкання в шкільній секції. На прощання Одраде сказала: — Скажу твоїм Прокторам, щоб вони приділяли більше уваги тонкому використанню сили.

Він неправильно зрозумів її.

— Я вже тренуюся з лазерострілами. Учителі кажуть, що в мене добре виходить.

— Я теж це чула. Та існує зброя, яку не можна втримати в руці. Її можна тримати лише у своєму розумі.

***

Правила будують укріплення, за якими дрібні душі творять сатрапії. Небезпечний стан речей за найкращих часів, катастрофічний під час криз.

Кодекс Бене Гессерит

У спальному покої Великої Всечесної Матрони панувала стигійська пільма. Логно, Гранд-Дама і старша помічниця Високої, яку сюди викликали, вийшла з неосвітленого коридору й здригнулася, побачивши темряву. Ці наради напотемки жахали її, і вона знала, що це приносить задоволення Великій Всечесній Матроні. Та це не могло бути єдиною причиною пільми. Невже Велика Всечесна Матрона боялася нападу? Кілька Високих прибрали, вбивши їх у власних постелях. Ні... не лише це, хоча це теж могло вплинути на вибір місця. Хрюкання й стогони у темряві.

Деякі Всечесні Матрони казали, хихочучи, що Велика Всечесна Матрона посміла розділити ложе з Футаром. Логно думала, що таке можливо. Ця Велика Всечесна Матрона багато чого сміла. Хіба ж не вона врятувала частину Зброї з катастрофи Розсіяння? Сестри знали, що Футарів не можна прив'язати сексом. Принаймні не сексом із людьми. Та, може, Багатоликі Вороги зробили це. Хто знає?

У спальні пахло хутром. Логно зачинила за собою двері і зупинилася, чекаючи. Велика Всечесна Матрона не любила, коли хтось перебивав її заняття під покривом темряви. *«Але вона дозволяє мені називати її Дамою».*

Ще один зойк, а тоді:

— Сядь на підлогу, Логно. Так, там, біля дверей.

«Вона справді мене бачить чи тільки здогадується?»

Логно не наважилася це перевірити. *«Отрута. Одного дня я так до неї доберуся. Вона обережна, однак і її можна відволікти».* Отрута, хай як із неї глузують Сестри, була прийнятним знаряддям успадкування... якщо спадкоємиця має способи втримати владу в майбутньому.

— Логно, ті іксіани, з якими ти сьогодні розмовляла. Що вони кажуть про Зброю?

— Не розуміють, як вона працює, Дамо. Я не сказала їм, що це.

— Звичайно, ні.

— Ти знову запропонуєш об'єднати Зброю і Заряд?

— Ти глузуєш з мене, Логно?

— Дамо! Я ніколи цього не зробила б.

— Сподіваюся, що ні.

Мовчання. Логно зрозуміла, що вони обидві обмірковують ту саму проблему. У катастрофі вціліло всього триста одиниць Зброї. Кожну можна використати лише раз за умови, що Рада згодиться надати Заряд (який вона зберігала). Велика Всечесна Матрона, що контролювала саму Зброю, мала тільки половину тієї страхітливої влади. Зброя без Заряду була лише малою чорною трубкою, яку можна тримати в руці. Зі своїм Зарядом вона косила миттєвою безкровною смертю всіх, хто опинився в її досяжності.

— Ті Багатоликі, — пробурмотіла Велика Всечесна Матрона.

Логно кивнула в темряву, звідки долинало це бурмотіння.

«Можливо, вона мене бачить. Не знаю, що ще вона врятувала або чим її могли забезпечити іксіани».

А ті Багатоликі, хай будуть вони прокляті навіки, викликали катастрофу. Вони та їхні Футари! Як легко було конфісковано все, крім тієї жменьки Зброї! Страхітливі сили. *«Мусимо добре озброїтися, перш ніж повернутися в ту битву. Дама має рацію».*

— Та планета — Баззел, — сказала Велика Всечесна Матрона. — Ти певна, що вона не захищена?

— Ми не виявили жодних оборонних укріплень. Контрабандисти запевняють, що вона не захищена.

— Але ж вона така багата су-каменями!

— Тут, у Старій Імперії, люди рідко зважуються нападати на відьом.

— Я не вірю, що на тій планеті їх лише жменька. Це якась пастка.

— Таке завжди можливе, Дамо.

— Я не вірю контрабандистам, Логно. Поневольте ще кількох із них і ще раз перевірте Баззел. Відьми можуть бути слабкими, та я не вірю, що вони дурні.

— Так, Дамо.

— Скажи іксіанам, що вони викличуть наше невдоволення, якщо не зуміють скопіювати Зброю.

— Але без Заряду, Дамо.

— Займемося цим, коли виникне необхідність. А зараз вийди.

Виходячи, Логно почула стогін і протяжне «Оооох!». Після чорної спальні навіть темрява коридору була приємною. Вона поквапом подалася до світла.

***

Ми схильні переймати найгірші риси тих, кому протистоїмо.

Кодекс Бене Гессерит

«Знову ті видіння води!

Ми перетворюємо цю кляту планету на пустелю, а мені ввижається вода!»

Одраде сиділа у своєму кабінеті посеред звичного ранкового безладу і почувалася Дитям моря, що пливло у хвилях, обмите ними, несене ними. Хвилі мали барву крові. Те її я, що було Дитям моря, передбачало криваві часи. Знала, звідки взялися ці видіння: із часів до того, як Превелебні Матері почали керувати її життям; з дитинства у прегарному домі на узбережжі Гамму. Хоч як обсіли її турботи, вона не зуміла стримати усмішки. Устриці, які готував тато. Тушковані — вони досі були її улюбленою стравою.

З дитинства Одраде найкраще пам'ятала морські прогулянки. Щось у такому плаванні промовляло до її найглибиннішої суті. Здіймання й опадання хвиль, відчуття необмежених обривів з дивними новими місцями одразу ж за кривою лінією — межею водного світу, схвильоване захоплення на краю небезпеки, прихованої у самій субстанції, що її підтримувала. Усе це разом впевнило її, що вона Дитя моря.

На морі й тато був спокійнішим. А мама Сібія — щасливішою: обличчя назустріч вітру, темне волосся розвіяне. З тих часів променіло почуття рівноваги, заспокійливе послання, промовлене мовою, старшою за найстарші Інші Пам'яті Одраде. *«Це моє місце, моя стихія. Я Дитя моря».*

З тих самих днів було родом її власне розуміння душевного здоров'я. *Уміння втримувати рівновагу на чужих морях. Уміння втримувати своє найглибинніше «я» попри несподівані хвилі.*

Мама Сібія прищепила Одраде це вміння задовго до того, як з'явилися Превелебні Матері та забрали свою «таємну Атрідівську літоросль». Мама Сібія, що була тільки названою матір'ю, навчила Одраде любити саму себе.

У спільноті Бене Гессерит, де будь-яка форма любові була підозрілою, це зосталося найвищою таємницею Одраде.

«По суті, я щаслива сама з собою. Не маю нічого проти самотності. Не те, щоб якась Превелебна Мати була колись справді самотньою після того, як Агонія прянощів залила її Іншими Пам'яттями».

Проте мама Сібія і, так, тато теж, — ті, що згідно з даними Бене Гессерит повноваженнями стали їй батьками, *loco parentis* — упродовж тих років приховування виховали у підопічній внутрішню силу.

Превелебним Матерям зосталося лише підкріпити цю силу.

Проктори намагалися викоренити в Одраде «глибоке прагнення особистих прив'язань», та остаточно зазнали невдачі. Не мали цілковитої певності провалу, але постійно його підозрювали. Врешті-решт вислали її на Аль Дханаб, місце, яке свідомо утримували так, щоб воно наслідувало найгірші умови Салуси Секундус; це було гартування на планеті постійних випробувань. У дечому тамтешня місцевість була гіршою за Дюну: високі скелі та сухі ущелини, гарячі вітри і холодні вітри, замало вологи і надто багато вологи.

Сестринство вважало цю планету відповідним тренувальним полігоном для тих, хто мав вижити на Дюні. Та всі ці випробування не зачепили таємного стрижня, прихованого в Одраде. Дитя моря зосталося неторканим.

«А зараз Дитя моря перестерігає мене».

Чи це провидча пересторога?

Вона завжди мала дрібку того таланту, ті дрібні здригання, які свідчили про безпосередню небезпеку для Сестринства. Атрідівські гени нагадували про себе. Це загроза для Капітули? Ні... біль, місце якого вона не могла намацати, сповіщав, що в небезпеці інші. Але ті інші важливі.

Лампадас? Її дрібка таланту не могла підказати.

Розпорядниці схрещення намагалися стерти це небезпечне ясновидіння у своїй Атрідівській лінії, але з обмеженим успіхом. «Не сміємо допустити ризику появи ще одного Квізац Хадераха!» Сестри знали про цю химерну особливість Матері Настоятельки, але Тараза, покійна попередниця Одраде, радила «обережно використовувати її талант». На думку Тарази, провидчі сили Одраде були спрямовані лише на те, щоб попередити про небезпеку для Бене Гессерит. Одраде погоджувалася з цим. Усупереч власній волі переживала моменти, коли відчувала проблиски загрози. Проблиски. А останнім часом бачила сон.

Це був яскравий сон, що раз у раз повертався, змушуючи всі чуття налаштуватися на те, що з'являлося у свідомості. Вона йшла по канату, перекинутому над прірвою, а хтось (вона не сміла повернутися й глянути хто) підступав ззаду з сокирою, щоб перерубати канат. Відчувала шорсткі волокна сплетених у канат шнурків під босими ногами. Відчувала холодний вітер, що ніс із собою запах паленого. І знала, що та людина з сокирою наближається!

Кожен крок був небезпечним і вимагав усієї її енергії. Крок! Крок! Канат загойдався, вона розпростерла руки, намагаючись утримати рівновагу.

«Якщо я впаду, впаде Сестринство!»

Сестринство Бене Гессерит знайде свій кінець у прірві під канатом. Як кожна жива істота, колись воно мусить закінчитися. Превелебна Мати не сміла це заперечувати.

«Але не тут. Не впасти з розірваного каната. Ми не повинні дозволити перерубати канат! Я мушу перейти через прірву, перш ніж підступить людина з сокирою. "Я мушу! Я мушу!"»

Сон завжди закінчувався на цьому, вона прокидалася у своїй спальні, а власний голос дзвенів їй у вухах. Захолола. Не спітніла. Навіть у нічних кошмарах бене-гессеритське самовладання не дозволяло зайвих ексцесів.

«Тіло не потребує пітніти? Тіло не пітніє».

Сидячи в кабінеті та згадуючи сон, Одраде відчула глибину дійсності, що приховувалася за метафорою тонкого каната: *вутле пасмо, на якому висить доля мого Сестринства*. Дитя моря відчуло наближення кошмару й вдерлося з видіннями кривавих вод. Це була не тривіальна пересторога. Зловісна. Їй хотілося встати й закричати: *«Кидайтеся врозсип, мої курчатка! Ховайтеся у бур'яни! Тікайте! Тікайте!»*

Чи не шокує це її сторожових псів!

Обов'язки Матері Настоятельки вимагали, щоб вона зберігала добру міну попри внутрішнє тремтіння й поводитися так, наче ніщо не мало значення, окрім формальних рішень, що постали перед нею. Слід уникати паніки! Годі сказати, щоб за цих часів якийсь із її негайних рішень було справді тривіальним. Але необхідна спокійна постава. Частина її курчат уже втекла, відійшовши в незнане. У поділене життя в Інших Пам'ятях. Решта її курчат тут, на Капітулі, знатиме, коли тікати. *Коли нас буде знайдено*. Тоді їхньою поведінкою керуватимуть

потреби моменту. Насправді істотним є лише їхній чудовий вишкіл. Ось їхній найнадійніший захист.

Кожен новий осередок Бене Гессерит, хай де він врешті-решт опинився б, був підготований так само, як і Капітула: радше бути цілковито знищеним, ніж піддатися. Вогонь із пронизливим ревом поглине дорогоцінну плоть і записи. Поневолювач не знайде нічого, крім ні на що не придатних руїн: скручених уламків, обсипаних попелом. Деякі сестри Капітули можуть урятуватися втечею. Та втеча у мить нападу — як же це марно!

Хай там як, ключові постаті поділяли Іншу Пам'ять. Приготування. Мати Настоятелька уникала цього. *З моральних причин!*

Куди тікати і кому вдасться втекти, а хто може потрапити в полон? Це були справді пекучі питання. Що, як вони піймають Шіану, яка на краю нової пустелі чекає піщаних черв'яків, котрі можуть ніколи не з'явитися? Шіана плюс піщані черви — потужна релігійна сила. Можливо, Всечесні Матрони знають, як використати її. А що, як Всечесні Матрони захоплять гхолу Айдаго чи гхолу Тега? Раптом якась із цих можливостей стане реальністю, може не зостатися жодної криївки.

Що як? Що як?

Сердите роздратування сказало: «Слід було вбити Айдаго тієї миті, коли ми наново здобули його! Нам взагалі не слід було вирощувати гхолу Тега!»

Лише учасниці Ради, безпосередні помічниці та частина сторожових псів поділяли її підозри. Трималися з осторогою. Через цих двох гхол ніхто з них не почувався у справжній безпеці навіть після мінутування не-корабля, яке зробило його вразливим на рев вогню.

Чи Тег у ті останні години перед своєю героїчною самопожертвою був спроможним бачити невидиме (зокрема й не-кораблі)? *Звідки він знав, де зустріти нас у пустелі Дюни?*

А якщо Тег міг це зробити, небезпечно обдарований Дункан Айдаго зі своїми незліченними поколіннями нагромаджених Атрідівських (і невідомих) генів теж міг випадково виявити в себе таку здібність.

«Я й сама можу це зробити!»

Заглянувши в себе, Одраде з раптовим шоком вперше усвідомила, що Тамелейн і Беллонда стежили за своєю Матір'ю Настоятелькою з тим же страхом, який відчувала вона сама, стежачи за двома гхолами.

Саме знання того, що це можна зробити — що людина може мати чуття, яке дозволить їй виявити не-кораблі та інші форми такого прикриття, — матиме дестабілізаційний ефект на їхній Всесвіт. Всечесні Матрони, звичайно, знайдуть провідну нитку. Незліченне потомство Айдаго розкидане у Всесвіті. Він завжди протестував, запевняючи, що не є «клятим жеребцем Сестринства», але багато разів послужив їм таким чином.

«Він завжди думав, що робить це для себе самого. Можливо, так воно і було».

Будь-хто з головної лінії Атрідівського потомства міг мати той талант, що, за підозрами Ради, розквітнув у Тега.

Куди спливли місяці й роки? І дні? Черговий сезон збору врожаю, а Сестринство зостається у жахливому передпеклі. «Уже середина ранку», — збагнула Одраде. Стали відчутними голоси та запахи Централі. Люди в коридорі за дверима. Курчата й капуста, що готувалися в спільній кухні. Усе нормально.

Що було нормальним для тієї, яка жила у водних видіннях навіть у ці хвилини роботи? Дитя моря не могло забути Гамму: пахощів, несених бризом часточок морських водоростей, озону, що збагачував кожен подих киснем, чудової свободи усіх навколо, виразно помітної в тому, як вони ходили та розмовляли. Розмова над морем незмінно набувала глибини, хоча вона ніколи не могла збагнути причини цього. Навіть проста балачка містила глибинні елементи, океанську красномовність, що пливла з течіями під ними.

Одраде відчула потребу згадати, як її тіло погойдується на хвилях моря її дитинства. Їй необхідно було повернути собі сили, зазнати підкріплення, ставши такою, як тоді, у невинніші часи.

Долілиць у солоній воді, якомога довше затримуючи дихання, вона пливла у *теперішній* морській купелі, що змивала всі біди. То було керування стресом, зведене до своєї суті. Її затопив великий спокій. *«Я пливу, отже, я існую».*

Дитя моря перестерігало, і Дитя моря відновлювало. Нікому в цьому не зізнаючись, вона відчайдушно потребувала відновлення.

Учора ввечері Одраде глянула на своє обличчя, відбите у вікні кабінету, як у дзеркалі. Була вражена, як вік та виснажливі обов'язки висушили її щоки і вигнули вниз куточки губ: чуттєві уста потоншали, ніжно заокруглені риси обличчя видовжилися. Тільки цілковито сині

очі палали зі звичною інтенсивністю, а постать усе ще була високою й мускулистою.

Піддавшись імпульсу, Одраде набрала символи виклику і задивилася на проекцію над столом: не-корабель, що стояв на полі космодрому Капітули, гігантське громаддя таємничої машинерії, відокремлене від Часу. За роки свого напівсну він витиснув на злітному полі велику западину, майже застрягнувши в ній. Це була величезна брила, мотори якої працювали лише настільки, щоб приховати її від пошуків ясновидців, особливо від Навігаторів Гільдії, які з особливою втіхою продали б Бене Гессерит.

Чому вона викликала саме це зображення?

Через трьох ув'язнених там людей: Скителі, останнього Пана тлейлаксу, якому вдалося вижити, Мурбеллу та Дункана Айдаго, сексуально пов'язану пару. Взаємне ув'язнення цього потягу тримало їх удвох разом так само, як спільне перебування на не-кораблі.

Ніщо тут не було простим.

Рідко існували прості пояснення для будь-якого важливого діла Бене Гессерит. Не-корабель і його смертельний зміст могли належати лише до значних зусиль. Він поглинав силу ресурсів. Силу енергетичних ресурсів, навіть у стані простою.

Сама поява ощадливого підходу до всіх таких витрат свідчила про енергетичну кризу. Це було одним із клопотів Белл. Він звучав у її голосі навіть тоді, коли вона була найбільш об'єктивною. «Обгризли кості дочиста, нічого більше зрізати!» Кожна бене-гессеритка знала, що тепер Рахункова палата не зводить з неї пильних очей, критично оцінюючи витрату життєвих ресурсів Сестринства.

Беллонда без попередження ввійшла до кабінету, несучи під пахвою сувій записаного рідудіанського кристалічного паперу. Йшла так, наче ненавиділа підлогу, на яку наступала, наче казала: «От тобі! І от! І от!». Біла підлогу, немов вона завинила, потрапивши їй під ноги.

Коли Одраде побачила вираз очей Белл, у неї стиснулося серце.

Беллонда кинула рідудіанські записи на стіл так, що вони аж лягнули.

— Лампадас! — промовила Беллонда, а в її голосі лунала мука.

Одраде не мусила розгортати сувій. *Кривава вода Дитяти моря стала дійсністю.*

— Хтось вижив? — з напругою в голосі спитала вона.

— Ніхто. — Беллонда впала на своє слідокрісло, що стояло по той бік стола Одраде.

Тоді увійшла Тамелейн і сіла поруч із Беллондою. Обидві здавалися такими враженими, аж хворими.

Ніхто не вижив.

Одраде не стримала повільного дрижання, що прокотилося від її грудей до підшов ніг. Не дбала про те, що інші побачать таку неприховану реакцію. Цей кабінет бачив і гіршу поведінку Сестер.

— Хто доповів? — спитала Одраде.

Відповіла Беллонда:

— Звістка пройшла через руки наших шпигунів у ДАПТ і була помічена спеціальним знаком. Інформація надійшла від Раббі, у цьому немає сумніву.

Одраде не знала, що відповісти. Глянула на широке вікно-еркер за спинами своїх співрозмовниць, побачила лагідне тріпотіння сніжинок. Так, ці новини прийшли водночас із маршем сил зими, і це здавалося не випадковим.

Сестри Капітули були невдоволені цим раптовим пірнанням у зиму. Необхідність змусила Контроль погоди різко знизити температуру. Ніякого поступового вступання в зиму, жодного милосердя до рослин, які мусили впасти у зимову сплячку. Щоночі температура падала на три-чотири градуси. Так триватиме впродовж тижня, а тоді вони всі зануряться у холод, який здаватиметься нескінченним.

Холод пасував до звісток про Лампадас.

Одним із результатів зміни погоди був туман. Одраде бачила, як він розсіювався, коли закінчилася коротка заметіль. Ця погода геть збиває з пантелику. Погодна служба змістила точку роси до температури повітря, а туман стелився над вогкими плямами, які ще зосталися. Він здіймався з землі тюлем імлі, яка блукала безлистими садами, наче отруйний газ.

Взагалі ніхто не вижив?

У відповідь на питальний погляд Одраде Беллонда заперечно хитнула головою.

Лампадас — коштовність у мережі планет Сестринства, оселя їхньої найціннішої школи — стала ще однією мертвою кулею, покритою попелом і затвердлою лавою. А башар Алеф Бурзмалі з усіма його старанно відібраними силами захисту? *Усі мертві?*

— Усі мертві, — промовила Беллонда.

Бурзмалі, улюблений учень старого башара Теґа, загинув, нічого цим не здобувши. Лампадас — чудова бібліотека, блискучі вчителі, найкращі учні... всі загинули.

— Навіть Люцілла? — спитала Одраде. Превелебна Мати Люцілла, віце-канцлерка Лампадаса, дістала інструкцію тікати за перших ознак небезпеки, забравши з собою спогади стількох приречених, скільки поміститься в її Іншій Пам'яті.

— Шпигуни казали, що всі мертві, — наполягала Беллонда.

Від цього сигналу кров застигала в жилах ще вцілілих Бене Ґессерит:

«Ви можете бути наступними!»

«Як могла людська спільнота стати настільки нечутливою, що їй байдужа подібна жорстокість?» — питала себе Одраде. Уявляла прихід цієї звістки за сніданком на якійсь базі Всечесних Матрон. «Ми знищили ще одну планету Бене Ґессерит. Кажуть про десять мільярдів загиблих. Разом це дає шість планет цього місяця, чи не так? Прошу, люба, передаси вершки?»

З очима, майже заскліпаними від жаху, Одраде підняла звіт і переглянула його. *Без сумніву, від Раббі*. Обережно поклала його на стіл і подивилася на Радниць.

Беллонда — стара, товста, червонолиця ментатка-архівістка — носила тепер лінзи для читання, не дбаючи про те, що можна довідатися про неї з цього факту. Беллонда показала тупі зуби у широкій гримасі, промовистішій за слова. Вона бачила реакцію Одраде на звіт. Цього можна було очікувати від особи, найвідомішою рисою якої була її природжена злоба. Слід негайно перевести її у ментатський стан, так вона міркуватиме більш аналітично.

«*На свій лад Белл має рацію*, — подумала Одраде. — *Але їй не сподобається те, що я замислила. Тепер я мушу бути обережною з тим, що кажу. Ще надто рано виказувати мій план*».

— За деяких обставин жорстокість можна приборкати жорстокістю, — сказала Одраде. — Мусимо ретельно це обміркувати.

«*Ось! Так можна запобігти вибуху гніву Белл*».

Тамелейн ледь ворухнулася на кріслі. Одраде глянула на літню жінку. Вона була зосереджена під маскою критичної терплячості. Білосніжне волосся над цим вузьким обличчям — вигляд вікової мудрості.

Одраде помітила за цією маскою крайню суворість Там, позу, яка казала, що їй не подобається все, що вона бачила й чула.

На противагу поверхневій м'якості Беллондиного тіла, Тамелейн була кістлявою і міцною. Сестра досі підтримувала форму, її м'язи були у такому доброму тонусі, наскільки це можливо. Та в її очах був певний вираз, що цьому суперечив: *почуття відстороненості, віддалення від життя*. О, вона ще стежила за довкіллям, але щось у ній вже почало фінальний відступ. Прославлений інтелект Тамелейн перетворився на різновид проникливості, яка більше спиралася на минулі спостереження і минулі рішення, а не на те, що бачила в найближчому сьогоденні.

«Мусимо розпочати готувати їй заміну. Думаю, це буде Шіана. Шіана небезпечна для нас, але вона багато чого обіцяє. І в її жилах тече кров Дюни».

Одраде зосередилася на кущуватих бровах Тамелейн. Вони мали схильність нависати безладно їй над повіками, приховуючи їх. *Так, Шіана замінить Тамелейн.*

Розуміючи складність проблем, які вони мусять розв'язати, Там погодиться з цим рішенням. Одраде знала, що в мить його оголошення достатньо буде звернути увагу Там на величезну скруту їхнього становища.

«Я за нею сумуватиму, бодай його!»

***

Ви не можете знати історії, якщо не знаєте, як лідери рухаються разом із її течіями. Кожен лідер вимагає від аутсайдерів усталення свого лідерства. Дослідіть мою кар'єру: я був лідером і аутсайдером. Не припускайте, що я просто створив Церкву-Державу. То була моя функція лідера, і я копіював історичні моделі. Варварське мистецтво моїх часів виявляє в мені аутсайдера. Улюблений поетичний жанр: епос. Популярний драматичний ідеал: героїзм. Танці: занедбані. Стимулянти для збудження уяви, аби люди відчували, що я в них забрав. Що я забрав? Право вибору історичної ролі.

Лето II (Тиран): Переклад Ветера Бебе

«Я ось-ось помру!» — думала Люцілла.

«Прошу, любі Сестри, хай цього не станеться, доки я не передам коштовний вантаж, який несучу у своєму розумі!»

Сестри!

Ідея сім'ї рідко знаходила явне вираження серед Бене Гессерит, але вона там була. У генетичному сенсі вони були родичами. А завдяки Іншим Пам'яттям часто знали, якими саме. Не потребували спеціальних термінів, таких як «сестра у третіх» чи «двоюрідна бабуся». Бачили родинні зв'язки, як ткач бачить своє полотно. Знали, як основа й уток творять тканину. Тканина — це слово краще, ніж «сім'я», пасувало до створеного Бене Гессерит Сестринства, але саме прадавній інстинкт сім'ї надавав основу.

Зараз Люцілла думала про своїх Сестер лише як про сім'ю. Сім'я потребувала того, що вона несла.

«Я була дурною, що шукала притулок на Гамму!»

Але її пошкоджений не-корабель не міг шкутильгати далі. Якими диявольськи екстравагантними були Всечесні Матрони! Ненависть, яка з цього випливала, наповнювала її жахом.

Дороги втечі з Лампадаса встелено смертоносними пастками, периметр Простороскладки всіяно малими не-кулями, кожна з яких містила проєктор поля і лазеростріл, що відкривав вогонь при контакті. Коли лазер вдаряв у генератор Гольцмана в не-кулі, ланцюгова реакція вивільняла ядерну енергію. Дзижчання поля пастки — і нищівний

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ